

Vägledning vid utfärdande av restriktioner i beslutsdokument

Bakgrund

Enligt Arbetsmiljölagen ska det, för ett säkert brukande av produkter och tekniska system, finnas erforderlig teknisk information. I den tekniska informationen ska erforderliga *begränsningar* i användningen finnas beskrivna. Dessa *begränsningar* är av karaktären permanenta och gäller under det tekniska systemets hela livslängd. Dessa *begränsningar* ska inte anges särskilt i de olika beslutsdokumenten för systemsäkerhet.

I de fall det finns behov av temporära inskränkningar i ett tekniskt systems brukande utfärdas *restriktioner*. Dessa är av karaktären tillfälliga och ska så snart som möjligt upphävas genom att konstruktionen ändras och/eller att den tekniska dokumentationen rättas.

Vid utfärdande av *restriktioner* i olika systemsäkerhetsbeslut såsom systemsäkerhetsutlåtande (SCA), systemsäkerhetsdeklaration (SSD) och systemsäkerhetsmeddelande, men även i exempelvis Teknisk order, behöver nedanstående beaktas.

Inom den militära sektorn används termen *restriktion* enbart som något temporärt, vilket kan skilja sig något från allmänt språkbruk. I vissa fall kan termen *restriktionsområde* tillämpas i betydelsen permanent farligt (s k begränsning). Detta kan gälla områden där tidsbegränsad vistelse kan vara tillåten, alternativt vara helt förbjuden. Det kan exempelvis vara områden runt en radom eller för en viss ammunitionstyp. *Restriktion* och *restriktionsområde* (begränsning) har således olika betydelse.

Definitioner

H SystSäk definierar termen *restriktion* som ”*Tillfällig inskränkning i tekniskt systems tillåtna brukande för att temporärt hantera viss olycksrisk och därigenom innehålla ställda krav på systemsäkerhet*”.

Termen *restriktion* används av Försvarets materielverk (FMV) inom systemsäkerhetsområdet vid en ur systemsäkerhetssynpunkt nödvändig temporär inskränkning i användandet av ett nytt eller befintligt tekniskt system.

Försvarmakten (FM) tillämpar termen *restriktion* inom verksamhets säkerhetsområdet med motsvarande innebörd. FM ger även ut *Försvarmaktens Säkerhetsreglemente* (SäkR) för att på så sätt begränsa olycksrisker i samband med utbildning och övning. Bestämmelserna i SäkR behöver inte tillämpas under insats.

Kravställning och systemsäkerhetsanalys

FM ställer krav på förmågor och funktioner i olika kravdokument. FMV omvandlar dessa till prestandakrav på det tekniska systemet. Utvecklande industri omsätter kraven vid konstruktion av det tekniska systemet och vid framtagning av teknisk dokumentation. Industrin genomför provning för att verifiera att ställda krav uppfylls. Industrin genomför även ett systemsäkerhetsarbete som komplement till detta.

Leverans av tekniskt system från utvecklande industri till FMV

Vid leverans av tekniskt system från utvecklande industri till FMV meddelar industrin genom produktinformation hur det tekniska systemet får användas. Sådan produktinformation kan utgöras av instruktionsböcker, reparationshandböcker samt skyltar och dekaler.

I industrins systemsäkerhetsutlåtande ska det inte finnas några restriktioner angivna om systemsäkerheten bedöms vara tolerabel för det angivna användningsområdet och

användningsmiljön. Under rubriken **Restriktioner** ska det då finnas en text med innebörden att det inte finns några restriktioner.

Om industrin av olika skäl inte har hunnit prova alla funktioner inom ramen för det tekniska systemets tänkta användning får restriktioner, samt skälen till dessa, finnas med i systemsäkerhetsutlåtandet. Dessa restriktioner ska sedan hävas efter genomförda prov och åtgärder. I annat fall ska uppdaterad produktinformation överlämnas till FMV.

Om det finns olycksrisker som inte är stängda och överenskomna med FMV ska restriktioner för dessa utfärdas av industrin. Till varje restriktion ska det finnas en kompletterande beskrivning om vilka åtgärder som krävs för att restriktionen ska kunna hävas. Efter införda åtgärder hävs sedan aktuella restriktioner.

Målet är att systemsäkerhetsutlåtandet ska var rent från restriktioner vid slutlig leverans.

Leverans av tekniskt system från FMV till FM

Vid leverans av tekniskt system från FMV till FM meddelar FMV genom systemsäkerhetsgodkännandet om det föreligger några restriktioner och skälen för detta. Skäl kan vara att fullständig provning inte är klar eller att konstruktionsåtgärder för att förhindra viss olycksrisk inte är införda. Restriktioner kopplade till skälen ovan upphävs så snart dessa är hanterade genom att en ny systemsäkerhetsdeklaration utfärdas.

Exempel på restriktioner skulle kunna vara:

ID	Restriktion	Hävning av restriktion
1	Vid skjutning med KSP XX får högst 30 skott i minuten avfyras.	Skälet till restriktionen är att med befintlig pipa hålla sannolikheten för pipsprängning på tolerabel risknivå. Restriktionen kan hävas när ny lösning finns framtagen och utprovad som medför att sannolikheten för pipsprängning vid skjutning enligt definierat användningsområde ligger inom tolerabel risknivå.
2	Sändning med Antenn XX får inte genomföras när personal uppehåller sig i utrymme YY.	Skälet är att strålningsrisken i utrymme YY inte blivit utredd. Restriktionen kan stängas efter att RADHAZ-mätning med godkänt resultat genomförts samt att förbuds- och restriktionsområden baserat på mätningen markerats och information om detta inarbetats i handhavandemanual.

Detta innebär att (permanenta) *begränsningar* av det tillåtna användningsområdet, sett till en ursprunglig kravställning, inte ska definieras som restriktioner i FMV:s systemsäkerhetsdeklaration. Exempelvis är ett utökat restriktionsområde (som åtgärd för en analyserad olycksrisk) för en radioantenn, ingen restriktion enligt H SystSäk definition, utan den blir istället en del av den tillåtna användningen som ska anges i avsnittet "Användningsområde/-miljö" i systemsäkerhetsdeklarationen.

Permanenta förutsättningar eller krav för säker hantering, s k *begränsningar*, definieras inte som restriktioner i systemsäkerhetsbeslut. Exempel på sådana *begränsningar* kan vara att "endast behörig eller utbildad personal får hantera det tekniska systemet". Detta ska inte formuleras som någon restriktion utan istället anges i avsnittet "Användningsområde/-miljö" i systemsäkerhetsdeklarationen.

Målet är att systemsäkerhetsdeklarationen (SSD) ska var rent från restriktioner vid slutlig leverans.

Skillnaden mellan begränsning och restriktion

Begränsningar är permanenta inskränkningar av det kravställda användningsområdet eller användningsmiljön. En *begränsning* avser man inte att ändra på/lätta upp vid senare skede utan förblir en gräns för nyttjandet. *Begränsningar* ska inarbetas i handhavandemanualer eller motsvarande brukardokumentation då de avses att vara permanenta.

Restriktioner är tillfälliga inskränkningar av det kravställda användningsområdet eller användningsmiljön på grund av en ännu ej hanterad eller bedömd olycksrisk, och ska endast förekomma i beslutsdokumenterna (SCA/SSD/SSG/BOA). Förutsättningar för restriktionens hävande ska alltid definieras intill restriktionen. Restriktionen hävs genom att en ny systemsäkerhetsdeklaration (SSD) utfärdas efter det att de angivna förutsättningarna uppfyllts.

Restriktion för säkerhetsbrist som inte bedöms kunna åtgärdas

Om en säkerhetsbrist upptäcks och som inte kan åtgärdas av tekniska skäl, eller att ekonomiska medel saknas från FM, kan en restriktion ändå utfärdas med andemeningen att den är temporär och ska åtgärdas. Exempelvis kan detta ske om ett tekniskt system är nära förestående en avveckling.